

2. Хамидуллина, Г. Р. Управление затратами: планирование, учет, контроль и анализ издержек обращения [Текст]/ Г. Р. Хамидуллина. – М. : Экзамен, 2004. – 352 с.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© О.В. Жигякова, 2009.

УДК 336.717.18:658

Т.В. Андросова, канд. екон. наук

П.Л. Гринько, асп.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

Розглядаються питання, пов'язані з визначенням економічної сутності грошових коштів, їх еквівалентів та грошових потоків. Уточнено класифікацію грошових потоків з використанням запропонованих додаткових ознак.

Рассматриваются вопросы, связанные с определением экономической сущности денежных средств, их эквивалентов и денежных потоков. Уточнена классификация денежных потоков с использованием предложенных дополнительных признаков.

Questions related to determination of economic essence of money facilities, their equivalents and money streams are examined in the article. Classification of money streams with the use of the offered additional signs is specified.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В підприємницькій діяльності, за будь-якою формою, особливе місце належить оборотному капіталу. Його мобільність, потенційна можливість формувати прибуток допомагають власнику розвивати бізнес. Найбільш мобільною частиною ресурсів підприємства є грошові кошти, які необхідні не тільки для розрахунків з контрагентами, виплати заробітної платні тощо, але й створення добробуту суб'єкту господарювання в цілому. Від успішного вирішення цього завдання залежить платоспроможність підприємства, а також своєчасність розрахунків. В умовах ринкової економіки необхідно виходити з принципу, що вміле використання грошових коштів може приносити підприємству додатковий дохід, а раціональне вкладення тимчасово вільних грошових коштів – отримувати додатковий прибуток.

Реалізація суті та функцій грошей здійснюється в процесі їх постійного руху. У найбільш узагальненому визначенні цей рух грошових коштів здійснюється між усіма суб'єктами ринкової економіки і, в

цілому, обслуговує реальний рух товарів та послуг. Отже грошовий обіг — це складне і структуроване явище. У ньому як певні складові частини виділяють грошові потоки, що обслуговують як рух реальних благ, так і функціонування фінансово-кредитних відносин.

Проблема грошових коштів тісно пов'язана зі структурою самої грошової маси. Вона неоднорідна і, в міру вдосконалення товарно-грошових відносин, постійно ускладнюється за рахунок тих нових фінансових інструментів, які з'являються в процесі розвитку грошового обігу. Визначення структурних елементів грошової маси та їх особливостей дає змогу точніше з'ясувати питання про кількість грошових коштів, необхідних для обігу підприємств та ефективного їх функціонування [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У економічній літературі існує безліч різних визначень грошових коштів, які значно відрізняються одне від одного. Так, у працях вчених – економістів І.А. Бланка, О.М. Івашевської, Л.О. Ліголенка, В.Ф. Віденка, Г.В. Ковальчук та ін., розкрито характеристику та функції грошових коштів підприємств, їх склад та рух на базі застосування статичного та динамічного підходів. Але, поняття «грошові кошти» та «грошовий потік», які застосовуються для потреб управління потребують уточнення. Це зумовлено такими причинами: виокремлення у складі грошових коштів електронних грошей як платіжного засобу, що розвивається останніми роками; уточнення факту включення до категорії грошових коштів лише тих активів, які можуть бути використані для здійснення розрахунків в будь-який момент, з максимальним рівнем ліквідності.

Мета та завдання статті полягають в узагальненні та розробці теоретичних положень з визначення сутності грошових потоків підприємств торгівлі, що дозволяє виправити неточності під час відображення інформації в фінансовій звітності та розрахунку показників ліквідності та платоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливе місце за своїм значенням і за роллю в організації грошового обігу мають фінансові посередники. Це банки, небанківські кредитні установи та ін., головною функцією яких виступає акумуляція тимчасово вільних коштів, які є в суспільстві, і надання їх у тимчасове користування тим, хто має в них потребу, на умовах платності, терміновості та повернення. Від рівня розвитку цього суб'єкта грошового обороту багато в чому залежить не лише безперервність руху грошей, а й динамізм і рівень розвитку самого суспільного виробництва.

В Україні пропозицію грошових коштів держава здійснює за допомогою Національного банку шляхом кредитної емісії та випуску

державних боргових паперів. Емісія відбувається двох видів: готівкова (монети та банкноти), яку здійснює НБУ, та безготівкова – у вигляді кредитів та депозитних сертифікатів комерційних банків та НБУ. Безготівкова емісія задовольняє поточні потреби підприємств у коштах. Емісія готівки відбувається у зв'язку зі зростанням ВВП та у разі зростання цін. Безготівкові кошти у відмінності від готівки, не є платіжними засобами, але в будь-який час вони можуть перетворитися в готівкові, які гарантовані кредитними інститутами. Емісія окремих складових грошової маси по-різному впливають на стан грошової системи та рівень інфляції.

Усі гроші, що обертаються в грошовій сфері, становлять грошову масу, яка має свою структурну організацію. Під цим кутом зору в грошовій масі виділяють грошові агрегати – структурні елементи, що розрізняються між собою рівнем ліквідності, тобто рівнем здатності перетворюватись в гроші.

У більшості розвинених країн, як правило, відокремлюють три—чотири агрегати. Так, наприклад, у США чотири агрегати, в Німеччині та Японії їх три, а у Франції грошових агрегатів усього два.

У грошовій системі України виділяють агрегати: M_0 ; M_1 ; M_2 ; M_3 .

Їх співвідношення визначені В.Ю. Пресняковим та надано на рисунку.

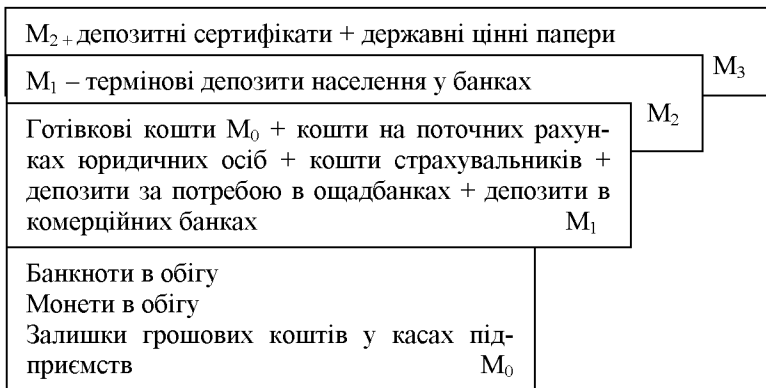

Рисунок – Склад грошових агрегатів

При цьому агрегат M_0 звичайно пов'язують із готівкою, що знаходиться поза банками. І хоч виділення такого агрегату має деякий сенс, усе ж, виходячи з глибинних основ розподілу грошової маси на агрегати, він відрізняється від агрегату M_1 лише кількісно.

До складу інших грошових агрегатів входять наступні:

Агрегат M_1 . Він включає: а) гроші поза банками; б) кошти на рахунках «до запитання» і поточні депозити.

Агрегат M_2 . До його складу входить агрегат M_1 , а також термінові депозити й ощадні вклади, покладені на певний термін. Гроші, що входять до цього агрегату, ще називають грошовими активами.

Агрегат M_3 . До нього входять агрегат M_2 , і кошти клієнтів за трансферними операціями банків. Ці операції – це довірчі операції, тобто операції доручення з управління майном або грошима клієнтів.

Жоден суб'єкт ринкової економіки не спроможний реалізувати свої завдання і досягти мети без використання грошей, тобто поза грошовим обігом.

Грошовий обіг здійснюється між певними суб'єктами ринку і складається з певних грошових потоків.

Визначення грошових потоків наводиться в Міжнародних стандартах фінансової звітності та в законодавчих актах і Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку в Україні. Згідно з П(с)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» грошові потоки (рух грошових засобів) – це надходження та вибуття грошових ресурсів та їх еквівалентів (кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій та короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості) [1].

На нашу думку, поняття «грошовий потік» – це динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, може мати готівкову і безготівкову форму вираження в національній чи іноземній валюті та пов'язаний з певним моментом часу, проте може бути приведеним до іншого. У результаті збалансування вхідних та вихідних грошових потоків утворюється чистий грошовий потік, що характеризує приріст чи зменшення грошових ресурсів і є результативним чинником діяльності підприємства.

Виходячи з викладеного, сутність грошового потоку можна розглядати через механізм його визначення, що може зводитися до низки основних методів розрахунку величини грошового потоку.

Дослідивши методи управління формування та використання ліквідних активів на підприємствах торгівлі, нами узагальнено модель управління грошовими коштами та ліквідністю. Зазначені управлінські підходи, які реалізовані у разі регулювання процесів мобілізації, гене-

рування та розміщення грошових коштів: 1) створення оптимальних запасів та підвищення їх обіговості; 2) побудова та реалізація політики ціноутворення, удосконалення товарного асортименту, забезпечення зростання продажу; 3) забезпечення ефективності використання ресурсів, податкової політики підприємства; 4) визначення та реалізація фінансової політики підприємства (обґрунтування вибору форми фінансування поточних та інвестиційних потреб між власним та залученим капіталом); 5) обґрунтування та реалізація позикової політики (вибір між формами короткострокового та довгострокового зовнішнього фінансування); 6) обґрунтування вибору між інструментами фінансування; 7) визначення та реалізація моделі дивідендних виплат; 8) обґрунтування моделі реінвестування прибутку; 9) оцінка альтернативних інвестиційних проєктів; 10) обґрунтування і вибір амортизаційної політики; 11) обґрунтування реінвестування коштів від продажу активів; 12) обґрунтування програм скорочення інвестицій та додаткового формування ліквідних активів.

Виходячи з цього, через дію численних чинників, що визначають рух грошових ресурсів підприємств і унеможливають якісний аналіз, планування, прогнозування, контроль та регулювання сукупного грошового потоку підприємства, особливого значення набуває дослідження структури грошових потоків та їх класифікація.

Найбільш широку класифікацію грошових потоків пропонує І.А. Бланк [2], виділяючи 12 класифікаційних ознак. Проте ця класифікація не набула повною мірою широкого використання.

Згідно з П(С)БО 4 класифікація грошових потоків підприємства здійснюється на основі виду діяльності, у результаті якого виник рух грошових ресурсів, напрям їх руху та метод розрахунку грошових потоків [1].

Для синхронізації грошових потоків за допомогою різних методів та моделей управління на наш погляд доцільно застосовувати більш широку систему класифікації. Тому пропонуємо, окрім зазначених, виділяти грошові потоки на основі:

- впливу грошових потоків на обсяг грошових ресурсів підприємства;
- форми грошових потоків;
- валюти грошового потоку;
- оцінки грошових потоків у часі;
- ступеня пріоритетності грошового потоку;
- відношення грошового потоку до звітного періоду.

Висновки. Таким чином, класифікація грошових потоків за наведеними ознаками має важливе значення для аналізу фінансового стану підприємств торгівлі та підвищення ефективності системи управління.

Список літератури

1. Звіт про рух грошових коштів [Текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 : [затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.89 р. №291 (зі змінами та доповненнями станом на 13.02.03р.)] // Курсом реформ-облік : навч.-практ. посібник. – Дніпропетровськ : Баланс – Клуб, 2003. – 167 с.

2. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] / И. А. Бланк. – Житомир : ЖТГ, 1999. – 538 с.

3. Віденко, В.Ф. Гроші та їх функції [Текст] : навч. посібник. / В. Ф. Віденко. – К. : Основи, 2001. – 180 с.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© Т.В. Андросова, П.Л. Гринько, 2009.

УДК 65.014.1:339.13.027

О.М. Филипенко, канд. екон. наук, доц.

І.В. Зінов'єва, асп.

РОЛЬ І МІСЦЕ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Обґрунтовано необхідність у розробці та використанні антикризової стратегії на торговельному підприємстві. Визначено місце антикризової стратегії в системі антикризового управління.

Обоснована необходимость в разработке и использовании антикризисной стратегии на торговом предприятии. Определено место антикризисной стратегии в системе антикризисного управления.

The necessity to develop and use anticrisis strategy in trade enterprises is substantiated. The place of anticrisis strategy within the anticrisis control system is determined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У розвитку будь-якого підприємства існує ймовірність настання кризи. Причиною цього є вплив нестабільного навколишнього середовища і неадекватні дії самих підприємств. Виникає необхідність у зниженні впливу невизначеності на діяльність підприємства, підвищення його здатності протистояти непередбаченим ситуаціям, визначення пріоритетних напрямів діяльності. Саме тому значно зростає значення аналізу й